

ІНФОРМАЦІЙНІ ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСИ В СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТРАНСПАРЕНТНОСТІ ПУБЛІЧНИХ ТА МІСЦЕВИХ ФІНАНСІВ¹

Захаркін О.О.,

д.е.н., проф., доцент кафедри фінансових технологій і підприємництва,

Сумський державний університет, м. Суми

o.zakharkin@biem.sumdu.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0001-9317-252X>

Захаркіна Л.С.,

к.е.н, доцент, доцент кафедри фінансових технологій і підприємництва,

Сумський державний університет, м. Суми, Україна

l.zakharkina@biem.sumdu.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0003-1002-130X>

Квілінський О.,

д.е.н., доцент кафедри маркетингу, Сумський державний університет

a.kwilinski@london-asb.co.uk

<https://orcid.org/0000-0001-6318-4001>

Чухно Р. Ю.,

студентка кафедри фінансових технологій і підприємництва,

Сумський державний університет, м. Суми, Україна,

ruslanachukhno@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0001-5975-4905>

Використання інформаційних інтернет-ресурсів стало невід'ємною частиною ефективною реалізації принципів публічності та прозорості фінансових відносин на рівні публічних, місцевих, корпоративних та особистих фінансів. Необхідність транспарентності фінансових відносин та основні цілі її реалізації закріплено в Стратегії здійснення цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації системи управління державними фінансами на період до 2025 року та затвердження плану заходів щодо її реалізації, яка була схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України 17 листопада 2021 року. Це обумовлює актуальність проведення досліджень в даному напрямку. Метою роботи є дослідження стану сучасного стану впровадження цифрових технологій та ресурсів що спрямовані на забезпечення транспарентності фінансових відносин на публічному та місцевому рівнях. У статті було проведено аналіз останніх досліджень та публікацій за темою використання цифрових інформаційних технологій та ресурсів у забезпеченні транспарентності фінансових відносин, та виявлено, що більшість науковців розглядають цифрові інтернет-ресурси як ключовий фактор реалізації такої транспарентності на публічному та місцевому рівнях. Проведений аналіз показав, що найбільшого поширення в Україні набуло використання інформаційних інтернет-ресурсів в сфері забезпечення транспарентності бюджетного процесу, оподаткування та прозорості місцевих фінансів. На сьогодні офіційним інформаційним джерелом публічних фінансів на державному та місцевому рівнях виступає вебпортал «Open budget», який було запущено у 2018 році за ініціативою Міністерства фінансів України. В роботі також було висвітлено діяльність офіційний державного вебпорталу «Spending», на якому висвітлюються дані щодо цільового використання бюджетних коштів. Розглянуто функціональні можливості електронного кабінету платника податків, що дозволяє збільшити рівень транспарентності в податковій сфері. Також було проаналізовано функціональні особливості та змістовне наповнення веб-сайту організації Трансперенсі Інтернешнл Україна, яка є акредитованим представником глобального руху Transparency International та інформаційного ресурсу «Пошуково-аналітична система .007», що дозволяє отримати відкриті дані які розкривають напрями використання публічних коштів.

Ключові слова: транспарентність, публічні фінанси, місцеві фінанси, інформаційні технології, інтернет-ресурси, фінансові відносини.

DOI: 10.21272/1817-9215.2022.3-12

ВСТУП

Цифрові технології, які останнім часом стали невід'ємною частиною життя суспільства, знаходять все більшого поширення і в сфері фінансових відносин на

¹ Ця робота була підтримана Міністерством освіти і науки України (науково-дослідна тема 0122U000774 «Цифровізація та транспарентність публічних, корпоративних та особистих фінансів: вплив на інноваційний розвиток та національну безпеку»)

публічному та місцевому рівнях, роблячи їх відкритими та прозорими для широкого кола зацікавлених осіб. Особливо це стосується бюджетного процесу, діяльності податкових органів, системи розподілу та використання коштів на державному та місцевому рівнях, де вимоги до транспарентності постійно зростають у відповідності до європейських та світових вимог публічності та прозорості фінансових відносин. У цьому контексті слід зазначити, що у веб-просторі постійно з'являються нові інформаційні ресурси, які є продуктом українських ІТ-технологій, що спрямовані на реалізацію забезпечення принципів транспарентності фінансових відносин. Таким чином, актуальність досліджень в сфері застосування сучасних цифрових технологій для забезпечення публічності та прозорості фінансових відносин на публічному та місцевому рівнях набуває особливого значення.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Питання застосування цифрових інформаційних технологій знаходять все ширшого висвітлення у вітчизняних та закордонних наукових публікаціях. Серед них вагоме місце займають публікації, щодо ролі цифровізації у забезпечення транспарентності фінансових відносин. Наприклад, Л. Горбата [1], С. Єсімов, В. Бондаренко [2] розглядають використання сучасних інформаційних технологій як напрям забезпечення інформаційної відкритості в питаннях фінансових відносин на рівні органів публічної влади, М. Дубина, О. Попело, О. Тарасенко, аналізуючи зміни, які відбуваються внаслідок впливу цифрових технологій в окремих компонентах фінансової системи країни, наголошують на активному їх впровадженні в сфері державних фінансів [3], К. Комарова та Н. Ковальчук розглядають цифровізацію та розвиток інформаційного суспільства, як інструмент удосконалення інституції транспарентності публічної влади [4]. Також питанням поширення інформаційних цифрових технологій в сфері публічних фінансів приділяють увагу в своїх дослідженнях Г. Терещук [5], П. Латковський [6], А. Дем'янюк [7], М. Робинсон [8] та інші науковці. На нормативно-законодавчому рівні реалізація принципів транспарентності закладена в Стратегії здійснення цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації системи управління державними фінансами на період до 2025 року та затвердження плану заходів щодо її реалізації [9].

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою роботи є дослідження стану сучасного стану впровадження цифрових технологій та ресурсів що спрямовані на забезпечення транспарентності фінансових відносин на публічному та місцевому рівнях.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

У процесі дослідження застосовувалися такі методи: логічного узагальнення, методи аналізу, синтезу, індукції та дедукції, системний, структурний, функціональний аналіз.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Інформаційні системи та технології стрімко проникають у сучасну економічну реальність та багато в чому визначають шляхи її трансформації. Сфера інформаційного забезпечення публічних та місцевих фінансів не є винятком і динамічно розвивається у вік цифрових технологій. Розробка та впровадження інформаційних ресурсів у сфері публічних та місцевих фінансів відбувається послідовно відповідно об'єктивних потреб суспільства та держави, а також необхідністю підвищення прозорості сфери публічних та місцевих фінансів та з різним ступенем інтенсивності охоплювало галузі сфери публічних фінансів (наприклад, одними з найперших областей, у яких цифрові технології були успішно застосовані та активно розвиваються, є бюджетна та податкова сфери).

Так, в бюджетній сфері України застосування цифрових технологій спрямовано на збільшення публічності та прозорості бюджетного процесу. Для цього у 2018 році було відкрито вебпортал Open budget, який є офіційним інформаційним джерелом публічних фінансів на державному та місцевому рівнях, який створено у відповідності до провідного міжнародного досвіду у розрізі транспарентності публічних фінансів. Ініціатором відкриття цього вебпорталу виступило Міністерство фінансів України, яке керувалося необхідністю виконання Концепції створення інтегрованої інформаційно-аналітичної системи «Прозорий бюджет» та запиту громадськості [10]. Стартова сторінка цього вебпорталу наведена на рисунку 1.

Основною метою даного вебпорталу є поширення інформації в доступній формі для населення та громадських організацій щодо ефективності використання податкових коштів в рамках публічності та прозорості бюджетної політики, що відповідає сучасним принципам транспарентності публічних фінансів.

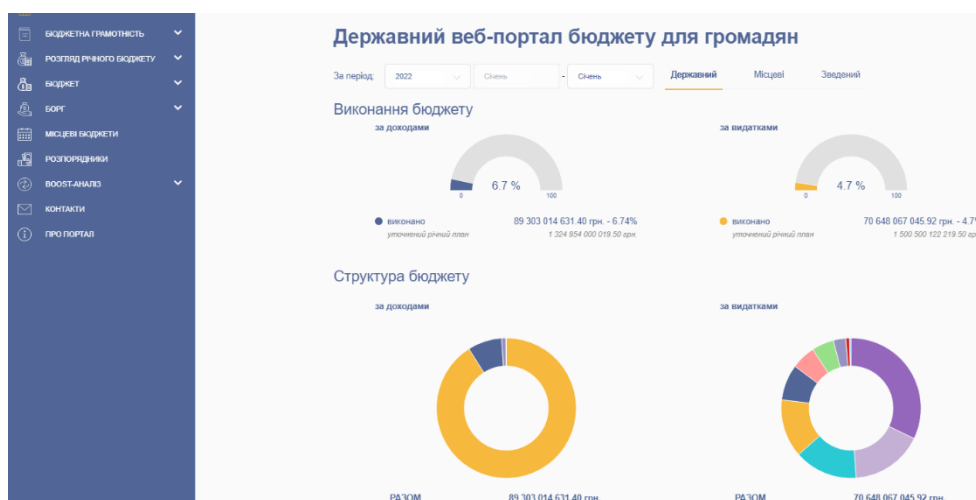

Рисунок 1 – Стартова сторінка вебпорталу Open budget [10]

«Вебпортал створює можливості для прозорого діалогу влади з громадськістю з питань планування та виконання бюджету на державному та місцевому рівнях. Кожен громадянин України може дізнатись про доходи та видатки своєї громади та взяти безпосередню участь у формуванні та затвердженні бюджету [10]».

У 2015 році розпочав діяльність ще один офіційний державний вебпортал Spending, на якому висвітлюються дані щодо цільового використання бюджетних коштів «...розпорядниками та одержувачами коштів державного і місцевих бюджетів, суб'єктами господарювання державної і комунальної форм власності, Пенсійним фондом України та фондами загальнообов'язкового державного соціального страхування [11]». Стартова сторінка цього інформаційного ресурсу наведена на рисунку 2.

Робота цього вебпорталу сприяє підвищенню транспарентності системи публічних фінансів та бюджетного процесу і дає можливість інформаційного забезпечення інтересів населення та громадських організацій щодо отримання повноцінних даних, а також реалізації контрольної функції фінансів та підвищення відповідальності розпорядників та одержувачів бюджетних коштів на державному та місцевому рівнях [11].

Інформаційна система як сукупність інформації, що міститься в базах даних і забезпечує її обробку, інформаційних технологій і технічних засобів, так само як і інформаційні технології як процеси, методи пошуку, збору, зберігання, обробки, надання, поширення інформації та способи здійснення таких процесів і методів, зберігаючи загальні переваги і показники (оперативність (швидкість), сумісність

даних, економічність, зручність, прозорість, безперервність, надійність, виключення дублювання), переломлюючись крізь призму публічних фінансів, набувають специфічні відтінки та особливе призначення, обумовлене найважливішою роллю бюджету держави.

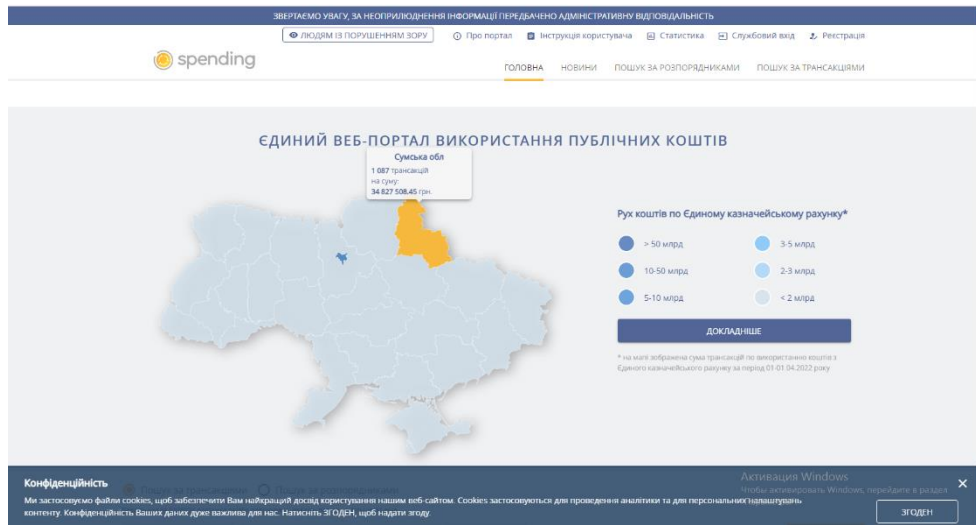

Рисунок 2 – Стартова сторінка цього інформаційного ресурсу Spending [11]

Робота цього вебпорталу сприяє підвищенню транспарентності системи публічних фінансів та бюджетного процесу і дає можливість інформаційного забезпечення інтересів населення та громадських організацій щодо отримання повноцінних даних, а також реалізації контрольної функції фінансів та підвищення відповідальності розпорядників та одержувачів бюджетних коштів на державному та місцевому рівнях [11].

Інформаційна система як сукупність інформації, що міститься в базах даних і забезпечує її обробку, інформаційних технологій і технічних засобів, так само як і інформаційні технології як процеси, методи пошуку, збору, зберігання, обробки, надання, поширення інформації та способи здійснення таких процесів і методів, зберігаючи загальні переваги і показники (оперативність (швидкість), сумісність даних, економічність, зручність, прозорість, безперервність, надійність, виключення дублювання), переломлюючись крізь призму публічних фінансів, набувають специфічні відтінки та особливе призначення, обумовлене найважливішою роллю бюджету держави.

В умовах сучасної фінансової системи набувають актуальності питання впровадження цифрових технологій в галузі оподаткування. Реалізація цих технологій спрямована на усунення інформаційних обмежень за допомогою сучасних методів перевірки отриманих результатів роботи підприємств та фізичних осіб, з метою об'єднання інформаційних потоків в різних компонентах податкової системи для повноцінного виявлення можливих порушень в сфері сплати податків. Тобто сучасні фінансові технології на базі цифрових процесів представляють собою вдосконалення технології системи оподаткування.

З 2014 року в Україні ці процеси набувають все ширшого розповсюдження та спрямовуються на вдосконалення системи оподаткування. Одним з найбільш значимих рішень в цьому є створений Електронного кабінету платників податків стартова сторінка якого наведена на рисунку 3.

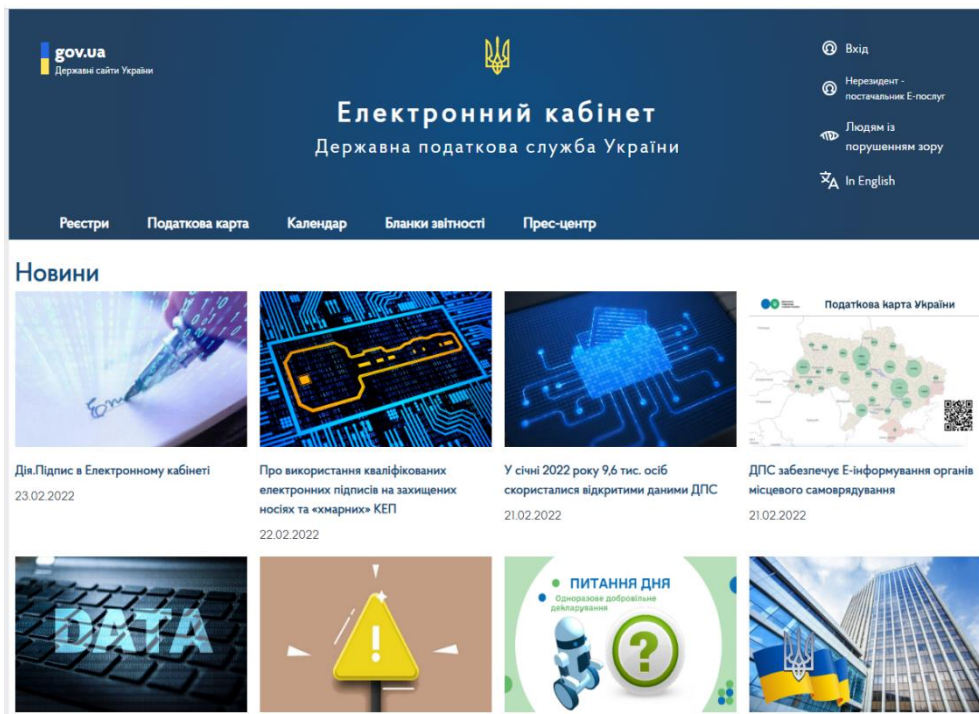

Рисунок 3 – Електронний кабінет платника податків [12]

Можливості цього електронного сервісу дозволяють реалізувати такі інструменти для платників податків, як:

- подання через Інтернет податкових декларацій та інших форм звітності;
- інформаційна система сплати податків;
- збір інформації про платників податків.

Таким чином, впровадження сучасних фінансових технологій в податковій сфері в більшості стосуються подання та опрацювання податкової звітності що значно поліпшує роботу контролюючих органів та запобігає ухилянню щодо сплати податків.

Потужним інформаційним джерелом забезпечення публічності та прозорості місцевих фінансів є веб-сайт організації Трансперенсі Інтернешнл Україна, яка є акредитований представником глобального руху Transparency International (рис. 4).

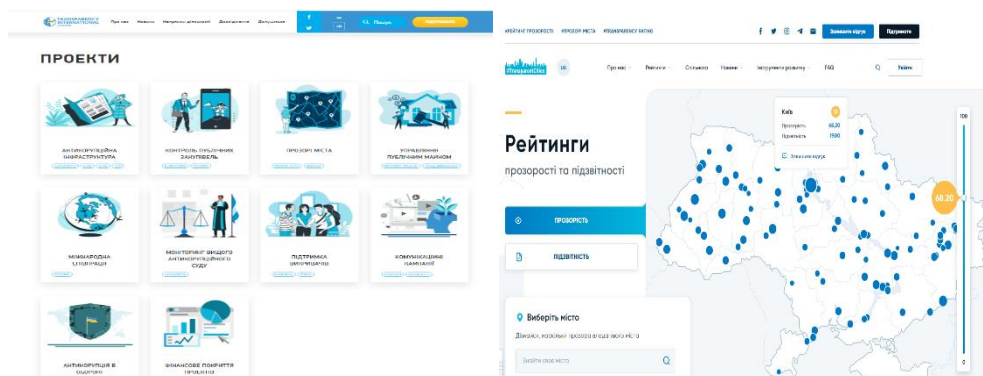

Рисунок 4 – Інформаційний ресурс організації Трансперенсі Інтернешнл Україна [13].

Метою організації Трансперенсі Інтернешнл Україна є підтримка та впровадження змін для зменшення корупційного рівня. Дана організація розробляє Рейтинг прозорості 100 найбільших міст України на основі періодичного щорічного аналізу 86 індикаторів прозорості у 14 сферах діяльності місцевої влади.

Частково вирішити проблеми прозорості публічних фінансів можна за допомогою потужного інформаційного ресурсу «Пошуково-аналітична система .007» [14] (рис. 5).

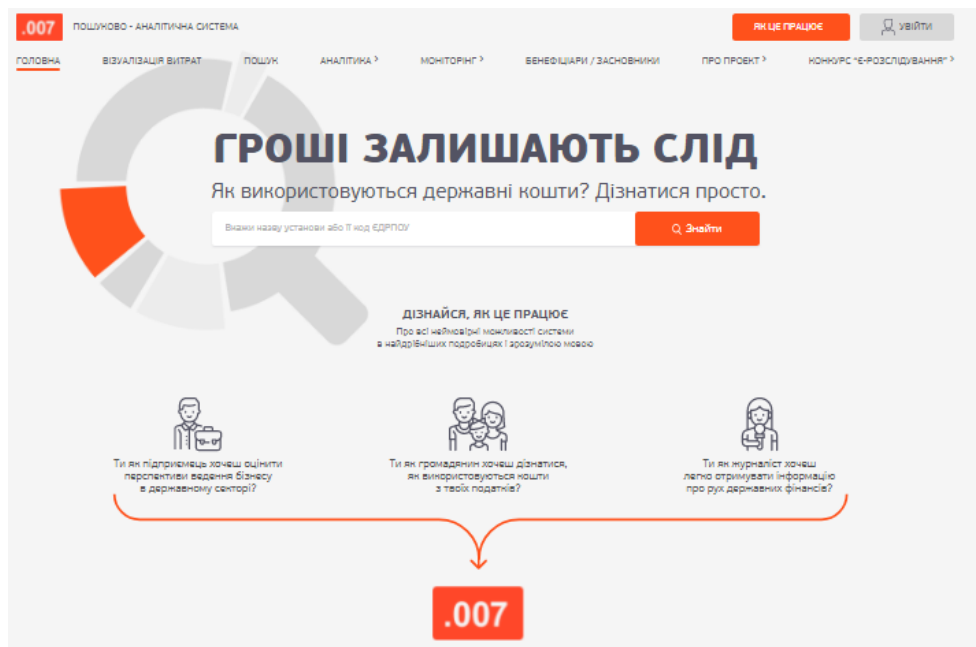

Рисунок 5 – Зовнішній вигляд пошуково-аналітичної системи .007 [14]

Даний інформаційний ресурс дозволяє отримати відкриті дані які розкривають напрями використання публічних коштів. Ресурс представляє собою сторінку для пошуку та візуалізації інформації, отриманої з відкритих джерел щодо коштів державного бюджету. Перевагою даної платформи є доступність та презентабельність представлення значного обсягу специфічної інформації на основі обробки великої кількості звітних даних.

ВИСНОВКИ

Стрімке поширення цифровізації та інформаційних технологій сприяло появі багатьох інформаційних ресурсів метою яких є підвищення рівня прозорості в сфері публічних та місцевих фінансів. На сьогодні такі з них як вебпортали «Open budget» та «Spending» дозволяють забезпечити ефективний громадський контроль за використанням бюджетних коштів, аналогічну функцію контролю за використанням публічних коштів виконують ресурси Трансперенсі Інтернешнл Україна та Пошуково-аналітична система .007, що значно підвищує публічність та прозорість в сфері фінансових відносин та запобігає фінансовим зловживанням.

SUMMARY

Zakharkin O. O., Zakharkina L. S., Kwilinski O. S., Chukhno R. Yu. Information internet resources in the system of provision of transparency of public and local finances

The use of Internet information resources has become an integral part of the effective implementation of the principles of publicity and transparency of financial relations at the level of public, local, corporate and personal finance. The need for transparency of financial relations and the main goals of its implementation are enshrined in the Strategy for Digital Development, Digital Transformations, and Digitization of Public Financial Management until 2025 and approval of the action plan for its implementation, which was approved by the Cabinet of Ministers on November 17, 2021. This determines the relevance of research in this area. The aim of the work is to study the current state of implementation of digital technologies and resources aimed at ensuring the transparency of financial

relations at the public and local levels. The article analyzes recent research and publications on the use of digital information technologies and resources in ensuring the transparency of financial relations and found that most researchers consider digital Internet resources as a key factor in implementing such transparency at the public and local levels. The analysis showed that the most widespread in Ukraine is the use of Internet information resources in the field of transparency of the budget process, taxation, and transparency of local finances. Today, the official source of public finance at the state and local levels is the web portal "Open budget", which was launched in 2018 at the initiative of the Ministry of Finance of Ukraine. The work also covered the activities of the official state web portal "Spending", which covers data on the targeted use of budget funds. The functional capabilities of the electronic office of the taxpayer are considered, which allows for an increase in the level of transparency in the tax sphere. The functional features and content of the website of Transparency International Ukraine, which is accredited by the global movement Transparency International and the information resource "Search and Analytical System .007", allows obtaining open data revealing the use of public funds, were also analyzed.

Keywords: transparency, public finance, local finance, information technology, Internet resources, financial relations.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Горбата Л. П. Інформаційна відкритість як принцип діяльності органів публічної влади. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 3. С. 125-130.
2. Єсімов С. С., Бондаренко В. А. Транспарентність як принцип діяльності органів публічного управління в умовах використання інформаційних технологій. *Соціально-правові студії*. 2018. Випуск 1. С. 42-49.
3. Дубина М., Попело О., Тарасенко О. Інституційні трансформації фінансової системи України в умовах розвитку цифрової економіки. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2021. № 1(25). С. 91-110.
4. Комарова К., Ковальчук Н. Ключові принципи забезпечення транспарентності в діяльності органів місцевого самоврядування. *Аспекти публічного управління*. 2021. Том 9 № 2. С. 28-34. DOI: 10.15421/152115.
5. Терещук Г. А. Принцип транспарентності у діяльності органів виконавчої влади: електронна транспарентність та цифровізація прозорості. *Наукові записки. Серія: право*. 2020. Вип 8. С. 84 – 90.
6. Латковський П. Принцип транспарентності бюджету як важлива складова безпеки держави. *Юридичний вісник*. 2019. № 3. С. 56-62. DOI <https://doi.org/10.32837/yuv.v0i3.938>
7. Дем'янюк А. В. Прозорість бюджету та участь громадськості у бюджетному процесі. *Економіка та суспільство*. 2016. Вип. 6. С. 317-320.
8. Robinson M. Budget analysis and policy advocacy: The role of nongovernmental public action. *IDS Working Paper*. 2006. P. 145-162.
9. Про схвалення Стратегії здійснення цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації системи управління державними фінансами на період до 2025 року та затвердження плану заходів щодо її реалізації. Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-shvalennya-strategiyi-zdjisnennya-cifrovogo-rozvitku-cifrovih-transformacij-1467r-171121>.
10. Open budget. Державний веб-портал бюджету для громадян. URL: <https://openbudget.gov.ua/>
11. Spending. Єдиний веб-портал використання публічних коштів URL: <https://spending.gov.ua>.
12. Електронний кабінет. Державна податкова служба України. URL: <https://cabinet.tax.gov.ua/>
13. Трансперенсі Інтернешнл Україна. Веб-сайт. URL: <https://ti-ukraine.org/>.
14. 007. Пошуково-аналітична система. Веб-сайт. URL: <https://www.007.org.ua/about>.

REFERENCES

1. Gorbata, L.P. (2018), "Information openness as a principle of activity of public authorities", *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*, vol.3, pp. 125-130.
2. Yesimov, S.S. and Bondarenko, V.A. (2018), "Transparency as a principle of activity of public administration bodies in the conditions of the use of information technologies", *Sotsial'no-pravovi studiyi*, vol. 1, pp. 42-49.
3. Dubyna, M. Popelo, O. and Tarasenko, O. (2021), "Institutional transformations of the financial system of Ukraine in the context of the development of the digital economy", *Problemy i perspektivy ekonomiky ta upravlinnya*, vol.1 (25), pp. 91-110.
4. Komarova, K. Kovalchuk, N. (2021), "Key principles of ensuring transparency in the activities of local self-government bodies", *Aspekty publichnoho upravlinnya*, vol.2, pp. 28-34, available at: DOI: 10.15421/152115.
5. Tereshchuk, G.A. (2020), "The principle of transparency in the activities of executive authorities: electronic transparency and digitalization of transparency", *Naukovi zapysky. Seriya: pravo*, vol.8, pp. 84-90.
6. Latkovsky, P. (2019), "The principle of budget transparency as an important component of state security", *Yurydychny visnyk*, vol.3, pp. 56-62, available at: <https://doi.org/10.32837/yuv.v0i3.938>
7. Demyanyuk, A. V. (2016), "Transparency of the budget and public participation in the budget process", *Ekonomika ta suspil'stvo*, vol.6, pp. 317-320.
8. Robinson, M. (2006), "Budget analysis and policy advocacy: The role of nongovernmental public action" *IDS Working Paper*, pp. 145-162.
9. Government portal, "On the approval of the Strategy for implementation of digital development, digital transformations and digitalization of the state finance management system for the period until 2025 and approval of the plan of measures for its implementation", available at: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-shvalennya-strategiyi-zdjisnennya-cifrovogo-rozvitku-cifrovih-transformacij-1467r-171121>.
10. Open budget, "State budget web portal for citizens", available at: <https://openbudget.gov.ua/>
11. Spending, "The only web portal for the use of public funds", available at: <https://spending.gov.ua>
12. State Tax Service of Ukraine, "Electronic cabinet", available at: <https://cabinet.tax.gov.ua/>
13. "Transparency International Ukraine", available at: <https://ti-ukraine.org/>
14. "007. Search and analytical system", available at: <https://www.007.org.ua/about>